

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

معاونت پژوهش

آثار معاد در زندگی فردی از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما: خانم چهار باغچه

گردآورنده: زهرا ذبیحی

زمستان ۱۴۰۳

چکیده

یکی از موضوعاتی که انسان را از طغیان و سرکشی باز می‌دارد یقین به این مسئله است که انسان بداند هر کاری که انجام بدهد ضبط و ثبت می‌شود و برای آن عملش جزا خواهد دید. قرآن علاوه بر آنکه معاد را امور حتمی می‌داند و استدلال می‌کند که اگر معاد وجود نداشت خلقت عالم لغو و بیهوده می‌شد، اصل معاد را برای تربیت انسان‌ها روری می‌داند زیرا اگر معاد باوری نباشد تربیت انسان کامل نمی‌گردد. در عصر کنونی به میزانی که بر پیشرفت فناوری افزوده می‌شود و خطرات مادی زندگی افراد را تهدید می‌کند ایمان و اعتقاد به معاد نقش عظیمی در پیشگیری از انحرافات بشر خواهد داشت و موجب نجات در آخرت خواهد بود لذا باور به معاد یکی از مفاهیم اعتقادی مهم و تاثیر گذار است که آثار فردی زیادی به دنبال دارد. و عوامل مهم تربیتی انسان است. مقصود از آثار فردی آن دسته از آثاری است که در زندگی خصوصی و شخصی هر فردی متجلی می‌شود مانند تقوا مداری، مفهوم بخشی به زندگی، مراقبه و محاسبه... با توجه به اینکه اعتقاد به معاد می‌تواند کمک موثری در بروز رفتارهای هدفمند در انسان باشد این مقاله با استفاده از روش توصیفی در صدد پاسخگویی به این سوال است که آثار اعتقاد به معاد در زندگی فردی چیست؟

واژگان کلیدی: معاد، تربیت انسان، معاد باوری، آخرت

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
۲	مفهوم شناسی.....
۲	جایگاه معاد در قرآن.....
۳	آثار اعتقاد به معاد در زندگی فردی.....
۷	نتیجه گیری.....
۸	فهرست منابع.....

مقدمه

معاد که یکی از مفاهیم اعتقادی مهم و یکی از اصول دین مقدس اسلام می‌باشد عامل مهم در تربیت انسان ها به شمار می رود و اعتقاد به آن بهترین وسیله اصلاح انسان رسیدن به اوج کمال است. این مقاله با بهره گیری از قرآن و روایات تا حدودی به پاسخ این سوال که آثار اعتقاد به معاد در زندگی فردی چیست، پرداخته است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که طبق نظر قرآن باور به معاد در تربیت انسان ها نقش اساسی دارد و می‌تواند نقش مهمی در کنترل انحرافات بشر و حفظ میانه روی داشته باشد. مانند موتور محرکی در وجود انسان ایجاد انگیزه کند تا انسان رفتار خود را به سمت و سویی جهت دهد که منافع او را در زندگی جاویدان آخرت تامین کند و از رفتاری که باعث تخریب و زیان وی می شود اجتناب ورزد. این باور در رفتار انسان نشانه ای از تعادل و تکامل روانی را موجب می گردد و مبدا و منشا بهداشت روانی می‌شود و به حیات دنیایی معنا می‌دهد و احساس مسئولیت را در انسان بارور کرده و حس وظیفه شناسی را در آدمی پرورش می دهد و باعث دوری انسان از انحرافات اخلاقی و اجتماعی و هرج و مرج می گردد و عدم باور به معاد منجر به گمراهی و بد عاقبتی می گردد، بنابراین باید سعی کنیم از معاد شناسی اوج گرفته و به معادباوری برسیم.

جمله انسان را در مسیر بازگشت به سوی خداوند می‌داند و روشن می‌شود که زندگی این دنیا هدف نبوده بلکه مقدمه ورود به زندگی جاودانه آن دنیا است بنابراین پوچی و بیهودگی در انتظار بشر نیست.^۱

۲- مهارت‌های نفسانیات

از عوامل مهمی که می‌تواند عقل را از اسارت هوای نفس رهایی بخشد و در نتیجه انسان موفق به رهبری و کنترل غرایز خویش شود یاد معاد است. که انسان را از پیروی هوی و هوس باز می‌دارد و غرایز سرکش انسان را مهار می‌کند و در پرتو مهار هوی و هوس فضایل اخلاقی پرورش یافته صفات پسندیده قوت می‌گیرند.^۲

امام علی علیه السلام یاد مرگ را اصلاحگر انسان و تربیت کننده روح بشر می‌خواند، ایشان می‌فرماید: به هنگام تصمیم بر کارهای زشت مرگ را نابود کننده لذت‌ها و قطع کننده آرزوهاست به یاد آورید.^۳

۳- احساس مسئولیت

یکی از آثار پربرکت اعتقاد به معاد بیدار شدن احساس مسئولیت در عمق وجود انسان است در منظر قرآن انسان موجودی مسئول است یعنی باید پاسخگوی اعمال و عملکرد خود باشد و این احساس مسئولیت در فرد با اعتقاد به معاد ایجاد می‌شود و همه رفتارهای او را تحت شعاع قرار می‌دهد و او در مقابل هر کاری خود را موظف به پاسخگویی می‌داند و این مسئولیت در برابر خداوند است.^۴

۴- ایجاد اخلاص

یکی از شیرین ترین ثمره معاد، زدودن شرک و ریا از نیت ها می باشد. «انسان معتقد در زندگی و فعالیت هایش فقط رضایت خدا را در نظر دارد و از وابستگی های دیگر رها و آزاد است معتقد به معاد بر این باور است که دلبستگی به دنیا انسان را سرگرم می‌کند و از مقصود اصلی باز می‌دارد، بنابراین انسان معتقد در کارها و

۱- حجت الله اردشیری لردجانی، امید فلاحی معاد و آثار اعتقاد به آن، چاپ اول، قم: زائر، ۱۳۹۰، ص ۳۳۱

۲- علیرضا اسعدی، قرآن و مسئله معاد، چاپ دوم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۱، ص ۲

۳- نهج البلاغه، خطبه ۳۹۹

۴- حجت الله اردشیری لردجانی، امید فلاحی معاد و آثار اعتقاد به آن، ص ۳۳۷ -

رفتارش به غیر خدا توجه نمی‌کند و نکته مهم این است که انجام کار شایسته و داشتن اخلاص، ثمره توجه مستمر به آخرت است»^۱

قران در این مورد می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید، همانند آن کس که اموال خود را از روی ریا انفاق می‌کند و به خدا و روز قیامت ایمان ندارد، صدقه های خویش را به منت نهادن و آزار رسانیدن باطل مکنید»^۲

۵- تحمل مصائب و سختی ها

از دیگر آثار تربیتی معاد باوری در عرصه زندگی فردی، تحمل مصائب و سختی هاست، صبر و بردباری از صفات پسندیده ای است که سالم سازی و تزکیه نفس به دنبال دارد.

در سخنی از امام علی (ع) نقل شده: «جایگاه صبر و بردباری نسبت به ایمان مانند سر برای بدن است. بدنی که سر نداشته باشد در آن خیری نیست و در ایمانی که صبر و بردباری با آن نباشد خیری نیست»^۳.

ایمان به معاد، به انسان قوت و نیرویی می بخشد که با شدايد مقابله کرده و با شکیبایی، بار مصائب را تحمل می نماید، جهاد و دیگر واجبات برای کسی که معاد را باور کرده است آسان می شود و آدمی را در برابر معاصی و گناهان ایمنی می بخشد.^۴

این اعتقاد به انسان آرامش می بخشد و تحمل انواع مشکلات را سهل و آسان می کند.

۶- آرامش روحی و روانی

یکی از پیامدهای بی اعتنائی انسان به معنویت، افسردگی و اضطراب است و آنچه که می تواند به فکر و روح او آرامش ببخشد ایمان به خدا و اعتقاد به معاد است. «شخص معتقد چون مرگ را نقطه ی ختم و پایان حیات نمی داند آرامش خیال دارد و همیشه در جهان هستی خوش بین است و از آینده نگرانی ندارد و روحش مملو از

۱- اسدالله جمشیدی، آثار فردی معاد از دیدگاه قرآن، چاپ اول، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۰، ص ۱۲۷.

۲- بقره (۲)، آیه ۲۶۴

۳- نهج البلاغه، حکمت ۸۲

۴ - علی نظری منفرد، معاد روز رستاخیز، چاپ اول، تهران: دارالفکر، ۱۳۸۳، ص ۲۷

سرور است بی شک این اعتقاد می تواند انسان را به تهذیب نفس و پرورش اخلاق و پاکی اعمال سوق دهد»^۱

قرآن کریم می فرماید: «هرکس از یاد من رویگردان شود زندگی سختی خواهد داشت و روز قیامت او را نابینا محشور می کنیم»^۲

۷-تهذیب و خودسازی

از دیگر آثار بسیار مهم اعتقاد به معاد می توان به تهذیب و خودسازی اشاره کرد. «شخصی که نسبت به روز قیامت به یقین رسیده سعی خود را در جهت اصلاح نفس و صفات پسندیده مبذول داشته و به تحصیل کمالات نفسانی که کرامت انسانی در گرو آن است، همت می گمارد. فردی که معتقد باشد با الهام از کتاب وحی برای اصلاح خود تلاش می نماید و هنگامی که هر فرد به سالم سازی روحی خود پرداخت و خود را از رذایل تطهیر کرد آنگاه جامعه سلامت خود را پیدا می کند و مدینه فاضله ای که آرزوی همگان است تحقق می پذیرد»^۳

در قرآن آمده: «تو فقط کسانی را میترسانی که از پروردگارشان، نادیده بینا کنند و نماز می گزارند و هر که پاک شود برای خود پاک شده و سرانجام همه به سوی خداست»^۴

۵ - حجت الله اردشیری لردجانی، همان، ص ۳۳۶

۱- طه (۲۰)، آیه ۱۲۴

۲- علی نظری منفرد، معاد روز رستاخیز، ص ۲۶

۳- فاطر (۳۵)، آیه ۴

نتیجه گیری

نتایج نشان داد که در قرآن به نقش زن در جامعه و خانواده تاکید بسیار زیادی شده است. به طور کلی زن همیشه و همه جا دوست و همراه مرد بوده است. او هیچ گاه از مرد جدا نشده است جز برای اینکه دوباره به او بپیوندد، در حرکتی با کشش در دایره ای بسته و جهت دار. بنابراین زن برای مرد مانند جزئی از کل است و مانند تارهای پارچه ای که وجود او از آن بافته شده است. این همان یگانگی وجودی انسان در عین دوگانگی و زوجیت زندگی انسانی است، که بدو امکان می دهد تا در یک قالب ریخته شود، با همین دوگانگی زیستن و وجودی. گویی مرد و زن دو قسمت از سلول یگانه ای هستند که به دو پاره تقسیم شده است، آوای وصل جویی دو پاره جدا مانده سلول، همگام با سنت حیات همواره آن دو را با هم درمی آمیزد. دو نیمه شدن یا برتر دانستن یکی از دیگری شرط بر پا ایستادن زندگی نیست، ترازوی سنجش زندگی بالا نمی رود مگر با هر دو قسمت، که هر یک مکمل دیگری است. در این تعبیر، مجازی نیست، داستان زن نسبت به مرد، داستان وجود و زندگی است. مانند سهم شب و روز در پدیدآیی یک شبانه روز، و مانند سیم های مثبت و منفی در تولید و جریان برق؛ یک طرف اگر از میان برود طرف دیگر نیز بی اثر می شود و در نتیجه کل از بین می رود. بنابراین زن، بخشی از وجود مرد و مکمل انسانیت اوست؛ یکی بدون دیگری ارزش نخواهد داشت.

فهرست منابع

قرآن

نهج البلاغه

- (۱) اردشیری لردجانی، حجت الله امید فلاحی معاد و آثار اعتقاد به آن، چاپ اول، قم: زائر، ۱۳۹۰.
- (۲) اسعدی، علیرضا، قرآن و مسئله معاد، چاپ دوم، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۱.
- (۳) جمشیدی، اسدالله، آثار فردی معاد از دیدگاه قرآن، چاپ اول، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۰.
- (۴) دستغیب، عبدالحسین، سرای دیگر (تفسیر سوره واقعه)، چاپ ششم، شیراز: انتشارات اسلامی، ۱۳۷۴.
- (۵) راجی، علی، ابعاد تربیتی معاد، چاپ دوم، قم: زائر، ۱۳۸۷.
- (۶) ربانی گلپایگانی، علی، کلام تطبیقی (نبوت، امامت، معاد)، چاپ اول، قم: مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۵.
- (۷) سیاح، احمد، فرهنگ بزرگ جامع نوین (ترجمه المنجد)، ج ۲، اسلام، ص ۱۳۶۴.
- (۸) مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، پیام قرآن (معاد در قرآن)، جلد ۵، چاپ ششم، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۸۱.
- (۹) نظری منفرد، علی، معاد روز رستاخیز، چاپ اول، تهران: دارالفکر، ۱۳۸۳.
- (۱۰) هاشمی رفسنجانی، اکبر و محققان، فرهنگ قرآن، جلد ۲۸، چاپ اول، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۹، ص ۳۶۵.